

2003 - Ett bra år för mindre hackspett i Klarälvsdeltat

Per Gustafsson

Som många andra deltaområden hyser Klarälvsdeltat en hel del lämpliga biotoper för mindre hackspett. Deltan översvämmas ofta regelbundet och dessutom är marken ganska ”ny”. Ett delta är inte i ett konstant stadium utan befinner sig i en föränderlig process där nytt land ständigt bildas. Tack vare dessa faktorer dominerar lövträd som vårtbjörk, klibbal och gråal stora delar av Klarälvsdeltat.

Klarälvsdeltat inbjuder, liksom många andra deltan, inte till något storskaligt skogsbruk och träden uppnår också ofta ansevärd ålder. Förekomsten av död ved är också relativt god. Förhållandena för mindre hackspett, som gärna vill ha god förekomst av lövträd och ett i dessa rikt inslag av död ved, är alltså mycket goda i Klarälvsdeltat.

Fyra häckningar i Klarälvsdeltat

Trots många och regelbundna besök ute i Klarälvsdeltat i lämpliga biotoper för mindre hackspett har jag haft svårt att hitta någon häckning. Den andre juni i år kunde jag för första gången konstatera en häckning av mindre hackspett ute i deltat. Ett par hade slagit sig ned i en stor björk alldeles intill en cykelväg strax sydost om Jakobsbergsbron. Redan dagen därefter

sprang jag på ytterligare en häckning i deltat, denna gång vid Knapptadviken och även denna gång i en björk. Klarälvsdeltat är känt för att hysa många fina biotoper för mindre hackspett och kanske har vi här en av de tätaste populationerna i landskapet.

Någon vecka senare, den 18:e, upptäckte jag nämligen ytterligare en häckning av mindre hackspett vid Mariebergs våtmark. Återigen fanns boet i en björk men denna gång satt ingångshålet mycket lågt, ungefär 170-180 cm ovanför marken. Samma dag besökte jag återigen häckningen sydost om Jakobsbergsbron, knappa 500 meter från häckningen vid Mariebergs våtmark. Här hade nu ungarna flugit ur boet, dock ganska nyligen.

Någon vecka senare besökte jag Hammars udde, norr om Hammarö kyrka, då jag även här under många år noterat mindre hackspett under häckningstid. Efter några timmars letande fann jag även här en häckning. Tyvärr hittade jag inte något bo men däremot en hane som matade en nyligen utflugnen unge.

Ännu fler häckningar i deltat?

Utöver dessa häckningar har jag under 2003 noterat en trolig häckning vid Ger-

holmen, strax söder om Oljehamnen. Tyvärr gjordes inget besök här under lämplig tid så någon häckning gick inte att konstatera. Vidare brukar mindre hackspett ses regelbundet på Kaplansholmen, en ö i Klarälven mellan Örsholmen och Heden. Då Kaplansholmen är en relativt stor och svårtillgänglig ö är möjligheterna att konstatera några häckningar där begränsade.

Tillsammans med de fyra konstaterade och två troliga häckningarna i Klarälvsdeltat kanske man kan misstänka att ytterligare något par kan finnas. Ett par mindre hackspett häckade intill fågeltornet vid Kroppkärrsjön under året och kanske kan man räkna in även detta par i Klarälvsdeltat. Hur som helst så kan vi summera ett mycket gott år för mindre

En mindre hackspetthanne i Klarälvsdeltat under 2003. Klarälvsdeltat är känt för att hysa många fina biotoper för mindre hackspett. Foto: Per Gustafsson

hackspett i Karlstadstrakten. Kanske fanns det under 2003 närmare 10 par i Klarälvsdeltat?

Invasionscykler hos mindre hackspett

Har 2003 varit ett ovanligt gott år för mindre hackspett eller är det så att vi fågelskådare har svårt att finna häckningarna av mindre hackspett? Svaret är kanske att det beror på båda dessa faktorer. Enligt en nyligen publicerad uppsats genomförd vid Högskolan i Dalarna följer några hackspettarter, bland annat mindre hackspett, femårs-cykler. Studien baserar sig på observationer vid sträcklokalerna Hammarö fågelstation och Värmlandsnäs sydspets samt ringmärkningsdata från Hammarö och den pekar på att vart femte år kan en invasion av mindre hackspett skönjas i materialet. 1998 och 1993 var goda år för hackspettar och således skulle även 2003 bli ett sådant år. Mycket riktigt noterades ovanligt många mindre hackspettar både vid Hammarö fågelstation och vid Värmlandsnäs sydspets under 2003. Sannolikt är detta ett resultat av ett bra häckningsår för arten.

Hur hittar man häckningarna?

Som nämnts ovan är kanske även fågelskådares skådarbeteende en faktor till att förhållandevis få häckningar av mindre hackspett konstateras. För att kunna konstatera häckning är det lättast om man kan hitta bohållet. När ungarna lämnar boet kring midsommar delar ofta föräldrarna upp ungarna och tar hand om några var. Det blir då mycket svårare att hitta fåglarna som också sprider ut sig i området kring boet. När ungarna är kvar i boet är det

dock lättare att hitta dem. Likt exempelvis större hackspett tigger ungarna högljutt och i det närmaste konstant när de uppnått en viss ålder. Det kan faktiskt gå att höra vilken art det rör sig om när man hittar ett hackspetthål varifrån tiggande ungar hörs. Mindre hackspettens ungar har liksom sina föräldrar ljusare läten än sin större släkting.

Mindre hackspetten vill ha en biotop med inslag av löv och även mycket död ved.

Foto: Per Gustafsson

Studerar man sedan ingångshålets diameter kan man ganska lätt bilda sig en uppfattning om vilken art det rör sig om. Diametern i en större hackspetts bohål är i det närmaste dubbelt så stor som ett bo av mindre hackspett. Säkrast är dock givetvis att på gott avstånd från bohålet invänta att föräldrarna besöker boet för att mata ungarna. Under de sista dagarna upphör dock föräldrarna att mata ungarna i boet och då kan det vara svårare att hitta dem. Då kan ungarnas tiggläten och framförallt hålets diameter ge bättre hjälp. Tyvärr försvåras arbetet med att leta häckningar av mindre hackspett av att de miljöer de ofta uppträder i inte är så gynnsamma för tvåbenta djur. I Klarälvsdeltat kan hackspettarna röra sig mellan olika sidor av älven, något som naturligtvis avsevärt försvårar möjligheten att följa efter för oss som saknar vingar. Dessutom är marker i vilka mindre hackspetten ofta trivs paradiset för mygg och andra av oss människor mindre uppskattade djur.